

МОТИВАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У даній статті розглядається проблема мотивації студентів технологічного факультету щодо професійного навчання і подальшої професійної діяльності. Представлені перші результати дослідження.

Ключові слова: мотивація, професійне навчання, вчитель технологій.

Постановка проблеми. За результатами сучасних досліджень цінність вищої освіти як засобу отримати глибокі знання і стати висококваліфікованим фахівцем різко знизилася. Навпаки, все більших обертів набуває тенденція вступати до вищих навчальних закладів заради диплому. Це явище у своїх виступах К. Робінсон називає інфляцією освіти. Дуже багато студентів реально не усвідомлюють мети свого навчання в вузі і називають різні мотиви здобуття освіти.

На думку Є.П. Ільїна, основними мотивами вступу до ВНЗ є: бажання знаходитися серед студентської молоді, суспільна значущість професії та широка сфера її застосування, відповідність професії інтересам і схильностям особистості та її творчі можливості. Проте, зі зміною соціальної і політичної ситуації в Україні, трансформацією життєвих цінностей молоді виникають інші мотиви вступу до ВНЗ, зокрема, низький конкурс на певну спеціальність, тиск і високий рівень матеріальної забезпеченості батьків, престижність професії та інші [3].

Ставлення до майбутньої професії, мотиви її вибору являються надзвичайно важливими факторами, які визначають успішність професійного навчання. Якщо, наприклад, студент добре вчиться тільки заради стипендії, то його знання будуть не міцними, тобто він вивчить і забуде матеріал. А якщо у студента мотивом навчання є кар'єра вчителя, то він буде брати від навчання все, щоб в майбутньому стати кваліфікованим спеціалістом.

Таким чином, питання мотивації до навчально-професійної діяльності є завжди актуальним. Окремо ця тема стосується професійної підготовки майбутніх вчителів технологій. Пояснимо чому саме. Справа в тому, що вчитель технологій як і вчитель трудового навчання формує і розвиває особистість учня в умовах праці, виховуючи цінність праці і людини, яка працює. У сучасній культурі, нажаль, дані цінності часто знаходяться далеко від перших позицій, відбувається знецінення праці. Тому мотивація до трудової діяльності часто проявляється у прагненнях заробітку, статусу. А про такі мотиви, як любов до праці, отримання задоволення у процесі праці, принесення користі для суспільства, вклад у розвиток досягнень людства суспільство поступово забуває. Звичайно, виправити таку ситуацію можливо тільки спільними зусиллями, комплексно. Але роль вчителя технологій у цьому процесі є провідною.

Мета статті – проаналізувати основні питання мотивації до навчальної діяльності майбутніх вчителів технологій, а також представити перші результати дослідження по цій темі.

Вивченням мотивів навчання у вищому навчальному закладі займалися різні автори: Е.П. Ільїн, Г.А. Мухіна, М.В. Вовчик-Блакитная, Ф.М. Рахматуліна, П.М. Якобсон, В.А. Якунін, І.І. Вартанова. Усі вони простежують три основні лінії мотивації: пізнавальна, професійна і прагматична.

Перш, ніж почати висвітлення проблеми мотивації майбутніх вчителів трудового навчання необхідно з'ясувати сутність ключових понять.

Мотивація – спонукання, що викликає активність й визначає її спрямованість. За своїми проявами і функціями в регуляції поведінки мотивуючі фактори можуть бути поділені на три відносно самостійних класи:

- 1) причини виникнення стану активності;
- 2) спрямованість активності;
- 3) регуляція динаміки поведінки у стані активності [4].

Тепер розглянемо поняття професійного навчання. В Законі України "Про зайнятість населення" визначення професійного навчання звучить так, професійне навчання – набуття та удосконалення професійних знань, умінь особи відповідно до її здібностей, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці.

П.М. Якобсон виділяє декілька типів мотивації, пов'язаної з результатами професійного навчання:

1) мотивація, яка умовно може бути названа "негативною". Під негативною мотивацією автор розуміє спонукання студента, викликані усвідомленням певних незручностей і неприємностей, які можуть виникнути, якщо він не вчитиметься (докори з боку батьків, вчителів, одногрупників);

2) мотивація, що має позитивний характер, але так само пов'язана з мотивами, закладеними поза самою діяльністю. Ця мотивація виступає в двох формах. У одному випадку така позитивна мотивація визначається вагомим для особи соціальним прагненням (відчуття боргу перед близькими). Інша форма

мотивації визначається вузькоособистими мотивами: схвалення тих, що оточують, шляхи до особистого благополуччя;

3) Мотивація, яка стосується безпосередньо учбової діяльності (пов'язана безпосередньо з цілями учення, задоволенням допитливості, подоланням перешкод, інтелектуальною активністю) [1].

Ставлення студента до навчання у вищому навчальному закладі залежить насамперед від чинників вибору професії (спеціальності) і ставлення до самого процесу учіння. Позитивною мотивацією професійного вибору студента є такі його прояви:

- яскраво виражений інтерес до професії;
- бажання в майбутньому займатися саме цією професійною діяльністю;
- прагнення бути корисним людям, суспільству, результатами своєї професійної діяльності служити Україні та ін.

Мотиви вибору професії значною мірою визначають мотиви учіння студента. Вони зумовлюють ставлення студента до навчання і його результати, впливають на організацію самостійної навчальної роботи, а тому й на оволодіння навичками самоосвіти.

Реальна діяльність завжди полімотивована, а тому і в учінні студента потрібно розуміти ієрархію мотивів, їхню підпорядкованість, помічати головні мотиви. У мотивації, звичайно, можливі зміни, а тому важливо враховувати, які мотиви учіння студентів є провідними на кожному році навчання [5].

Мотивація буває зовнішньою і внутрішньою. При зовнішній мотивації у студентів виявляється споживацьке ставлення до учіння, навчальний матеріал засвоюється для близької цілі (відповісти на семінарі, скласти залік) і після відтворення швидко забувається. При внутрішній мотивації навчально-професійної діяльності у студента на першому місці – професійні та пізнавальні інтереси.

За результатами дослідження А.Г. Бугріменка, навчальна діяльність внутрішньо- і зовнішньо-мотивованих студентів відрізняється. Переважно внутрішньомотивовані студенти більше "занурені", залучені до навчального процесу. Вони характеризуються мотивацією самовизначеної навчальної діяльності: більш активні, свідомі, довірливі в плануванні свого учіння. Такі студенти приділяють однакову увагу як загальноосвітнім, так і вузькопрофесійним предметам.

Зовнішньомотивовані студенти не такі самостійні й довірливі в організації процесу навчання, менше "занурені" в навчальну діяльність. Їхню активність спричиняють не стільки пізнавальні або професійні мотиви, скільки зовнішні щодо процесу і результату навчальної діяльності чинники (наприклад, одержати стипендію). Зовнішніми щодо навчальної діяльності студента є численні прагматичні мотиви (відтермінування від армії, майбутнє працевлаштування тощо) [2].

З метою дослідження впливу мотивації на професійне навчання майбутніх вчителів трудового навчання нами було проведено опитування. Ми опитали студентів з 1 по 5 курс технологічного факультету ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка. У дослідженні брали участь 30 студентів. Група складається з 16 дівчат і 14 юнаків. Вікова категорія від 17 до 24 років.

Під час опитування ми використовували дві методики. Перша – "Вивчення мотивації навчання у вузі (методика Ільїної Т.І.)" та друга – "Визначення мотивів навчання студентів" була розроблена нами самостійно на основі методики К. Замфир в модифікації А. Реана.

В другій методиці ми запропонували інші мотиви навчання, ніж в оригіналі, а саме – вища освіта, кар'єра, стипендія, батьківські сподівання, самореалізація, задоволення, бути кращим.

Під час опитування було виявлено, що у студентів першого та третього курсів переважає зовнішня позитивна мотивація, тобто вони віддавали перевагу стипендії, вищій освіті та кар'єрі. У студентів другого, четвертого та п'ятого курсів – внутрішня мотивація – тобто задоволення, та самореалізація. Це свідчить про те, що більшість студентів навчається за своїм бажанням, або заради позитивної мотивації. Отримані результати позитивним чином відображаються на успішності цих студентів.

Також виявлено, що переважаючі мотиви не залежать від року навчання студента, вони приблизно однакові.

Результати опитування за методикою "Вивчення мотивації навчання у вищому навчальному закладі освіти" подані в діаграмі на рисунку 1.

З діаграми помітно, що загальні результати опитування студентів свідчать про перевагу мотивів для отримання диплому.

Висновки

Результати, які представлені у даній статті не є остаточними, оскільки дослідження продовжується. Наступним кроком у дослідженні є складання характеристики навчальних досягнень студентів і порівняння їх рівня з результатами опитування щодо мотивації студентів з метою виявлення зв'язків. На основі цього планується розробка методичних рекомендацій щодо формування і розвитку позитивної мотивації студентів технологічного факультету відповідно до специфіки їх навчання і подальшої професійної діяльності.

Мотиви навчання студентів

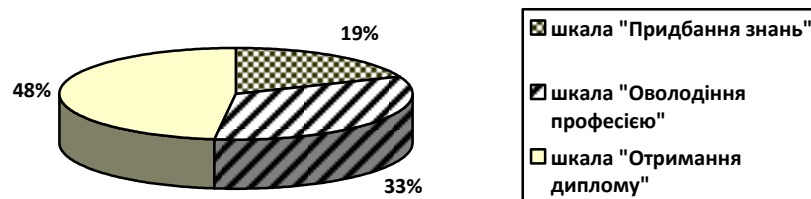

Рис. 1. Діаграма результатів опитування студентів технологічного факультету за методикою "Вивчення мотивації навчання у вищому навчальному закладі"

Використані джерела

1. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 288 с.
2. Дубовицька Т.Д. До проблеми діагностики навчальної мотивації / Т.Д. Дубовицька // Питання психології. – 2005. – №1. – С. 73-78
3. Ільїн Е.П. Мотивація і мотиви. – СПб.: Пітер, 2002. – 512 с.
4. Краткий психологический словарь / ред. – сост. Л.А. Карпенко; Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – 2 изд., расш., испр. и доп. – Ростов н/Д: изд-во "Феникс", 1999. – 512 с.
5. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. Ростов на Дону: Феникс, 2002. – 544 с.

Vasilenko N., Vydra A.

MOTIVATION AS A PART OF VOCATIONAL EDUCATION
OF FUTURE HANDICRAFT TEACHER

Motivation problem of technological faculty students concerning vocational education and further professional activity is discussed in the article. Primary research results are represented.

Key words: motivation, vocational education, handicraft teacher.

Стаття надійшла до редакції 12.03.14